

N:o 17.

Ank. till Riksd. kansli den 27 mars 1905, kl. 3 e. m.

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4 i anledning af väckt förslag om skrivelse till Kungl. Maj:t angående centralisering af hypoteksverket m. m.

Till förberedande behandling har till utskottet blifvit öfverlämnad en af herr *A. T. Carlheim-Gyllensköld* i Andra Kammaren väckt motion n:o 207, af följande lydelse:

Motionens
innehåll.

»Jordbrukskreditens tidsenliga ordnande har länge varit ett önskemål i landtmannakretsar, då landtbruk genom utvecklingens gång numera icke kan drivas på de banor, som förr kunnat föra till gynnsamma resultat, men hvilka banor äro vidt skilda från de äldre såväl genom produkternas ferdubbelt ökade framställningskostnad som deras mångsidigare art och förädling.

Landtbrukets viktigaste, på samma gång som dess största, kreditanstalt, hypoteksverket, står dock i allt väsentligt med samma organisation som för 60 à 70 år sedan och har därigenom blifvit oberörd af landtbrukets utveckling, samt lämpar sig därför föga för nu inträdda förändrade förhållanden.

Handel, näringar och fabriker hafva fått sina kreditanstalter genom lagstiftning ändrade efter sina behof, och på den rena bankverksamhetens område se vi snart sagdt årligen denna konsolidera sig genom sammanlutning af 2 à 3 enskilda banker för att bli kapitalstarkare och driva sina affärer i större omfattning och mera verkligt finansiellt.

Någon sådan sammanslutning har dock aldrig varit ifrågasatt mellan hypoteksföreningarne och hypoteksbanken, utan de förra stå hvar för sig fristående endast som låneförmedlare och med ett löst samband med hypoteksbanken samt arbeta med en stor och dyr apparat, och dock ligger det nära till hands att centralisera hypoteksverksamheten hos hypoteksbanken och förvandla hypoteksföreningarne till af banken beroende kontor därunder med ett fåtal tjänstemän eller i likhet med enskilda banker med afdelningskontor. Därigenom skulle ovillkorligen både hypoteksbankens stora affärsverksamhet vinna fördelar, bland annat genom frihet från omsorger om hypoteksföreningarne, och förvaltningskostnaderna, nu ensamt för de 10 föreningarne 377,000 à 380,000 kronor per år, ansenligt förminskas.

Men då denna fråga, såsom hypoteksinstitutionen är ordnad, strängt taget icke hörer till Riksdagens verksamhetsområde, förrän hypoteksverket själf eller Kungl. Maj:ts föreslår reglementsändringar i dessa afseenden, så anföres detta endast som ett exempel på en del af de reformer, som vore önskvärda att utgå från Kungl. Maj:ts initiativ, och de skulle bereda jordbrukarne fördelar i flera hänseenden, särdeles däruti, såsom anfördt är, att hypoteksverkets förvaltningskostnader kunde betydligt reduceras, administrationen förenklas och större trygghet beredas delägarne för obehagliga öfverraskningar.

Jag öfvergår därför till att framhålla ett annat önskemål hos hypoteksdelägarne, hvilket kräfver lagstiftningens mellankomst för att bereda dem en lättnad, eller inteckningsförnyelsens upphörande för hypotekslån.

Nästlidna års Riksdag beslöt efter Kungl. Maj:ts proposition, att allmänna hypoteksbankens obligationer skulle i likhet med statens vara stämpelfria och därigenom i utlandet ställas i paritet med statens obligationer. Detta var en god tjänst åt hypoteksverket och en fördel för alla ut- och inländska köpare af dess obligationer. Det kan väl icke vara obilligt att ifrågasätta, att statsmakterna ville göra de svenska hypotekslåntagarne, hvilka äro till antalet många fler än ägarne af hypoteksobligationer, den tjänsten att få inteckningsförnyelsen för hypotekslån upphäfd. Kostnaderna för dessa inteckningsförnyelser uppgå till afsevärda belopp, då de skola gäldas ensamt af låntagarne från 2 till 3 gånger under hvarje låns löptid och än fler, om låntagaren, såsom oftast sker, förnyar eller förlänger sitt lån.

Något hinder för att befria denna grupp af lån från inteckningsförnyelsen torde icke finnes, såvida det öfverhufvud finnes vilja att bereda hypoteksverkets låntagande jordbrukare denna lilla fördel, ty man måste

fasthålla, att hypotekslånen, in-teckningsförnyelsen förutan, äro omgärdade med särskilda bestämmelser i hypoteksreglementena, så att säkerheten för lånen är obestridlig.

Snarare skulle denna in-teckningsförnyelses upphörande vara en fördel för utländska ägare af hypoteksbanksobligationer, både därigenom att lagstiftningen hos oss i detta fall blefve likformig med den i de andra länder, där hypoteksbanksobligationer äro placerade, och därför att inga ägare af dessa obligationer behöfva befara, att deras säkerhet kan förminskas, om det skulle inträffa, att några hypoteksreverser försummas att till in-teckningen förnyas.

Skulle åter vid bifall till denna åtgärd, till hypoteksdelägarnes fromma, domarekåren lida minskning i inkomst, så torde statsverket vara i tillfälle att ersätta denna, samt ett annat rättsinstitut sättas i stället för in-teckningsförnyelsens upphörande, ifall några hypoteksreverser förloras hos föreningarne.

På grund af det anförda hemställes, att Riksdagen måtte besluta aflåtandet till Kungl. Maj:t af en underdänig skrifvelse med anhållan, att Kungl. Maj:t dels ville verka för en centralisering af hypoteksverket därhän, att hypoteksföreningarne upphöra med sin nuvarande fristående verksamhet och ombildas till afdelningskontor under allmänna hypoteks-banken, med eller utan riksbankskontoren i landsorten som upp-börds-ställen för hypotekslånens annuiteter, hvarigenom hypoteksföreningarnes förvaltningskostnader, hvilka drabba låntagarne opropotionerligt hårdt, må kunna ansenligt förminskas, och dels att Kungl. Maj:t ville låta göra utredning, om och under hvilka villkor in-teckningsförnyelse för hypoteks-lån måtte upphöra, samt om denna art af in-teckningsförnyelses upphö-rande afgifva nådigt förslag till Riksdagen.»

Utskottets
yttrande.

De två önskemål motionären afsett att vinna äro, dels att den nu lagstadgade in-teckningsförnyelsen skulle upphöra beträffande hos hypoteks-föreningarna belånade in-teckningar, dels ock att genom en centralisering af hypoteksverket för jordbruksfastigheter förvaltningskostnaderna skulle nedbringas.

Hvad vidkommer framställningen i förstnämnda afseende torde det vara uppenbart, att hvad motionären åsyftat måste innebära en ändring af bestämmelserna i gällande förordning om in-teckning i fast egendom, hvilken förordning, enligt hvad utskottet har sig bekant, redan är eller inom den närmaste tiden kommer att blifva föremål för behandling af lagberedningen.

Då utskottet anser, att en fråga af sådan natur icke bör göras till föremål för en närmare granskning af ett tillfälligt utskott, finner utskottet sig förhindradt att tillstyrka bifall till motionen i denna del.

Beträffande det andra af motionären uttalade önskemålet, att genom en centralisering af hypoteksverket åstadkomma ett nedbringande af hypoteksföreningarnas förvaltningskostnader, anser utskottet, ehuru någon utredning därom icke af motionären förebragts, det vara antagligt, att hypoteksverkets omorganisering på sådant sätt, att hypoteksföreningarna förändrades till endast afdelningskontor under Allmänna hypoteksbanken, skulle kunna medföra en minskning i förvaltningskostnaderna. Om en dylik omorganisation sålunda kan tänkas härigenom och äfven på annat sätt blifva till gagn för hypoteksföreningarnas delägare, så torde nog å andra sidan äfven en del olägenheter följa af den föreslagna centraliseringen, exempelvis genom minskning i den kännedom om ords- och personförhållanden, som för närvarande inom hypoteksföreningarnas styrelser säkerligen är mera till finnas, än som skulle blifva fallet inom de afdelningskontor med hvilka dessa föreningar skulle ersättas.

Såväl fördelarna som olägenheterna af en förändring af hypoteksverket i af motionären angifven riktning torde emellertid bäst bedömas af hypoteksföreningarna själfva, och då utskottet delar motionärens åsikt, att initiativet till hypoteksverkets omorganisation lämpligen bör utgå från annat håll än Riksdagen, har utskottet icke heller beträffande denna del af motionen ansett sig kunna tillstyrka ett skrifvelseförslag.

Med anledning af det anförda får utskottet alltså hemställa,

att herr Carlheim-Gyllenskölds ifrågavarande motion icke må till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 27 mars 1905.

På utskottets vägnar:

G. O. WALLENBERG.

Herr *Roos* har begärt få antecknad, att han på grund af arbete i annat utskott varit hindrad deltaga i förestående ärendes behandling.
